

УДК 334.012

Леонід Бакаєв, д.е.н., проф.,  
Олег Ярема, аспірант кафедри маркетингу  
Львівського національного університету ім. І. Франка

## МІЖНАРОДНІ ПОРІВНЯННЯ МАСШТАБІВ СЕКТОРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КРАЇН ОЕСР

*У статті розглянуті визначення та особливості сектора державного управління згідно із Системою Національних Рахунків (СНР) 2008 року та міжнародний досвід оцінки відносного масштабу сектора державного управління країн ОЕСР. Здійснено практичні розрахунки з ранжирування країн ОЕСР за відносними масштабами їх секторів державного управління.*

**Ключові слова:** суспільний сектор економіки, сектор державного управління, масштаб (розмір) сектора державного управління, часткові та інтегральні показники відносних масштабів сектора державного управління.

*В статье рассмотрены определение и особенности сектора государственного управления в соответствии с Системой Национальных Счетов (СНС) 2008 года и международный опыт оценки относительного масштаба сектора государственного управления. Выполнены практические расчёты по ранжированию стран ОЭСР по относительным масштабам их секторов государственного управления.*

**Ключевые слова:** общественный сектор экономики, сектор государственного управления, масштаб (размер) сектора государственного управления, частные и интегральные показатели относительных масштабов сектора государственного управления.

## INTERNATIONAL COMPARISONS OF THE OECD COUNTRIES` GENERAL GOVERNMENT SECTOR SIZE

*General government sector definition and features are defined in accordance with System of National Accounts (SNA) 2008. Determination of sectors and institutional units concepts in the System of National Accounts (SNA) enables to define and delimit the general government sector and public sector on their basis. Selection the general government sector as a public sector bases enables to make the complete sequence of its flow accounts and balances of assets and liabilities, to form the economic indicators database for an analysis and estimation of general government sector activity results.*

*International comparisons results of general government sector structural aggregates is expedient to draw for the efficiency estimation this sector functioning of that or other country in comparing to the analogical sectors of other countries.*

© Бакаєв Л., Ярема О., 2016

*Comparison of general government sector relative size of OECD countries for period of 2001-2011 .pointed out the growth of general government sector role in the economy of countries of this groupment..*

*Key words: public sector, general government sector, general government sector size, partial and integral indicatots of general government sector relative size.*

**Постановка проблеми.** В економічній науці активно обговорюються проблеми економіки суспільного (державного сектора). Актуальність дослідження питань, пов'язаних із суспільним сектором, полягає в необхідності знаходження його оптимального співвідношення з іншими секторами економіки та оцінки його масштабів. Актуальними також є дослідження питань, пов'язаних з діяльністю сектора державного управління (СДУ), який є основою суспільного сектора економіки. Необхідність здійснення оцінки масштабів СДУ полягає в тому, що цей сектор економіки, крім виконання політичних функцій і функцій регулювання економіки, виробляє неринкові послуги і товари для індивідуального та колективного споживання, перерозподіляє дохід і багатство. Важливою науковою проблемою є також вивчення міжнародного досвіду оцінки масштабів діяльності СДУ країн ОЕСР.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Вагомий внесок у дослідження суспільного (державного) сектора економіки внесли такі вчені, як Абалкін Л.І., Ахінов Г.А., Балацький Є.В., Длугопольський О.В., Мельник А.Ф., Ставровський Є.Ф., Тенюх З.І., Якобсон Л.І., Ілларіонов А., Півоварова Н., Савченко П.В., Гончарова Н.Г., Стиглиц Д.Е., Б'юкенен Д.М., Масгрейв Р.А., Аткінсон Е.А., Корнаї Я.

Дослідженнями масштабів суспільного сектора (сектора державного управління в частині державних витрат) країн ОЕСР займались зарубіжні вчені, такі як Гвартні Дж, Холкомб Р., Лоусон Р., Афонсо А., Шукнехт Л., Танзи В. Проте використання методик міжнародного співставлення оцінки масштабів сектора державного управління країн ОЕСР не знайшло достатнього відображення в наукових працях вітчизняних учених.

**Мета статті.** Дослідити сутність, структуру та особливості сектора державного управління відповідно до сучасних міжнародних підходів (СНР), здійснити аналіз часткових показників та інтегральне оцінювання відносних масштабів СДУ 29 країн ОЕСР .

**Виклад основного матеріалу дослідження.**

Економічна діяльність у змішаній економіці здійснюється суспільним (державним) сектором, а також приватними нефінансовими підприємствами, фінансово-кредитними та іншими організаціями, які часто об'єднуються загальним поняттям «приватний сектор». Складовими частинами суспільного сектора є сектор суспільного (державного) управління (general government sector) і сектор суспільних корпорацій (public corporation sector), до якого входять підприємства, що належать і контролюються державою, але які відносяться до секторів фінансових і нефінансових корпорацій. Основою суспільного сектора є сектор суспільного (державного) управління.

У теперішній час при складанні прогнозів соціально-економічного розвитку, формуванні фінансів, принципів побудови статистики та економічному аналізі межі секторів економіки визначаються у відповідності до системи національних рахунків (СНР), яка прийнята в усьому світі. Використання СНР забезпечує єдині підходи до вивчення економіки суспільного сектора і економіки інших секторів, їх майна, між-

секторальних потоків товарів, послуг і грошових коштів. У СНР 2008 року і міжнародній статистиці державних фінансів сектор державного управління виокремлюється як один із секторів економіки.

Розглянемо інституційні одиниці і сектори економіки країни згідно з [1, с.67-96; 2, с. 7-21; 3, с. 8-27].

Всі інституційні одиниці (господарюючі суб'єкти країни) відносяться тільки до одного з наступних п'яти інституційних секторів : сектора не фінансових корпорацій, сектора фінансових корпорацій, сектора державного управління, сектора домашніх господарств і сектора некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства .

Інституційна одиниця – це господарюючий суб'єкт (економічна одиниця, яка здатна від свого імені володіти активами, приймати зобов'язання, брати участь в економічній діяльності і здійснювати операції з іншими одиницями.

Інституційні одиниці розглядаються в СНР як фізичні особи або групи фізичних осіб у формі домашніх господарств та юридичні особи або суспільні організації.

Юридична особа або суспільна організація – це інституційна одиниця, яка займається економічною діяльністю і від свого імені вступає в операції з іншими одиницями. До них відносять корпорації, некомерційні організації (НКО) і органи державного управління. Юридична особа або суспільна організація – це така одиниця, існування якої визнається законом або суспільством, незалежно від фізичних осіб або інших юридичних осіб, які, можливо, є їх власниками або контролюють їх.

Корпорація – це юридична особа, яка створюється з метою виробництва товарів і послуг для продажу їх на ринку, що може бути джерелом прибутку або інших фінансових вигод для її власника (власників). Вона знаходиться у колективній власності акціонерів, що мають право призначати директорів, відповідальних за загальне управління корпорацією.

Некомерційні організації (НКО) – це юридичні особи або суспільні організації, які створюються з метою виробництва товарів і послуг, чий статус не дозволяє їм бути джерелом доходу, прибутку або іншої фінансової вигоди для одиниць, які засновують, контролюють або фінансують.

Органи державного управління (державні одиниці) – це унікальні типи юридичних осіб, що створюються в результаті політичних процесів, які мають законодавчу, судову та виконавчу владу по відношенню до інших інституційних одиниць у межах даної території.

Інституційні сектори в СНР – це групи подібних за типом інституційних одиниць Корпорації, НКО, органи державного управління та домашні господарства суттєво відрізняються одна від одної залежно від економічних цілей, функцій та поведінки.

Інституційні одиниці відносяться до окремих секторів у відповідності з їх економічною діяльністю. У СНР відображаються три основних види економічної діяльності: виробництво товарів і послуг; споживання, що задовольняє бажання та потреби людини; нагромадження капіталу в різноманітних формах.

Корпорації зайняті або виробництвом, або нагромадженням (або і тим, і іншим), але не кінцевим споживанням. Органи державного управління зайняті виробництвом (але іншого типу у порівнянні з корпораціями), нагромадженням та кінцевим споживанням від імені населення та суспільства в цілому. Всі домашні господарства здійснюють споживання та можуть також займатися виробництвом і нагромадженням. НКО різноманітні за своїми характеристиками. Поведінка деяких із них

аналогічна поведінці корпорацій, деякі практично є частиною органів державного управління, а деякі займаються видами діяльності, які аналогічні видам діяльності органів державного управління, але функціонують незалежно від них.

Основна відмінність між корпораціями і органами державного управління пов'язана з відмінностями в цілях, для досягнення яких здійснюється виробництво. Корпорації виробляють продукти для ринку та прагнуть продати їх за економічно значущими цінами.

Економічні цілі, функції та поведінка органів державного управління суттєво інші. Вони організують і фінансують забезпечення товарами і послугами окремих домашніх господарств і суспільства в цілому та несуть витрати на кінцеве споживання. Вони можуть виробляти значну частку товарів самі, але продукти зазвичай надаються або безкоштовно, або за цінами, які визначаються на основі не пов'язаних з ринковими механізмами рішень. Органи державного управління мають справу з розподілом і перерозподілом доходу і багатства за допомогою податків та інших трансфертів.

Економіка країни в цілому визначається в СНР як сукупність резидентських інституційних одиниць. Усі інституційні одиниці відносять тільки до одного з наступних п'яти інституційних секторів:

- сектор нефінансових корпорацій;
- сектор фінансових корпорацій;
- сектор державного управління;
- сектор некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства;
- сектор домашніх господарств.

Розглянемо більш детально сектор державного управління (General Government Sector), як він представлений в СНР і у міжнародній статистиці державних фінансів.

Як уже зазначалося, органи державного управління (державні одиниці) – це унікальні типи юридичних осіб, що створюються в результаті політичних процесів, які мають законодавчу, судову та виконавчу владу по відношенню до інших інституційних одиниць у межах даної території. Основні функції органів державного управління як інституційних одиниць полягають: у прийнятті відповідальності за надання товарів і послуг суспільству в цілому або окремим домашнім господарствам та фінансуванні надання цих товарів і послуг за рахунок податкових надходжень або інших доходів; у перерозподілі доходів і багатства за допомогою трансфертів; у здійсненні неринкового виробництва.

В принципі вони характеризуються такими ознаками:

1. Орган державного управління має повноваження отримувати кошти шляхом зібрання податків або обов'язкових трансфертів від інших інституційних одиниць. Для того, щоб відповідати визначенню інституційної одиниці в СНР, орган державного управління на рівні економіки в цілому, регіональному та місцевому рівнях, повинен мати власні кошти, що отримані або з податків від інших одиниць, або в якості трансфертів від інших органів державного управління, мати повноваження витратити частину цих коштів або всі кошти для досягнення цілей політики. Він також повинен мати можливість займати кошти від свого імені.

2. Орган державного управління зазвичай виробляє три типи кінцевих витрат:

- Перша група включає фактичні або умовно обчислені витрати на безкоштовне надання суспільству колективних послуг, таких як послуги загального державного управління, послуги по забезпеченню обороноздатності, суспільного порядку,

державної охорони здоров'я тощо, які організуються органами державного управління та фінансуються з податкових надходжень або інших доходів;

- Друга група включає витрати на надання товарів і послуг окремим домашнім господарствам безкоштовно або за економічно незначущими цінами. Ці витрати здійснюються цілеспрямовано і фінансуються органами державного управління з податків або інших доходів для реалізації соціальних і політичних цілей;

- Третя група включає трансферти, що сплачуються іншим інституційним одиницям, переважно домашнім господарствам з метою перерозподілу доходу або багатства.

Той факт, що органи державного управління приймають рішення надавати не тільки колективні послуги, а також товари й індивідуальні послуги домашнім господарствам або іншим одиницям безкоштовно або за економічно незначущим цінам, не обов'язково означає, що вони самі їх виробляють. Навіть у випадку колективних послуг, або так званих суспільних благ, органи державного управління зобов'язані тільки прийняти відповідальність за організацію їх виробництва та фінансування. Вони не зобов'язані виробляти їх самі. Однак на практиці органи державного управління займаються широким колом виробничої діяльності і не тільки наданням колективних послуг, а і виробництвом значної кількості товарів і індивідуальних послуг. Це питання, головним чином, політичного вибору, тому множина товарів і послуг, що виробляється органами державного управління, значно відрізняються між країнами.

Якщо орган державного управління приймає рішення зайнятись виробничою діяльністю, у нього є три вибори: він може або створити державну корпорацію, або НКО, або виробляти товари і послуги самостійно в установі, яка є його власністю, але яка не є незалежною від органа державного управління окремою юридичною особою.

Сектор державного управління включає наступні групи резидентських інституційних одиниць: усі одиниці центральних, регіональних та місцевих органів державного управління; усі неринкові НКО, які контролюються органами державного управління. Крім того, сектор включає фонди соціального забезпечення, або як окремі інституційні одиниці, або як частину будь-яких (центральных, регіональних або місцевих) органів державного управління. Сектор не включає державні корпорації, навіть якщо увесь акціонерний капітал таких корпорацій належить органам державного управління. Сектор не включає також квазікорпорації, які є власністю органів державного управління та контролюються ними. Однак некорпоративні підприємства, які належать державним одиницям, які не є квазікорпораціями, є невід'ємною частиною цих одиниць, і тому повинні включатися до сектора державного управління.

До підсекторів сектора державного управління зазвичай відносяться: центральні органи управління (центральний уряд); регіональні органи управління; місцеві органи управління; фонди соціального забезпечення. При цьому розуміється, що кожний підсектор включає НКО, але не включає фонди соціального забезпечення на кожному рівні державного управління.

В деяких країнах можуть не існувати проміжні рівні державного управління між центральними і місцевими органами управління і в цьому випадку регіональні органи управління не виокремлюються. В інших країнах може бути більше, ніж два рівня державного управління нижче рівня центральних органів управління.



Економічна оцінка розміру сектора державного управління (СДУ) може здійснюватися для різних сторін його господарської діяльності, що припускає використання різних часткових показників масштабів. З огляду на те, що метою даної статті є аналіз масштабів СДУ країн – членів ОЕСР, представимо систему показників для оцінки масштабів СДУ у вигляді табл. 1.

Таблиця 1. Відносні показники оцінки масштабів сектора державного управління (СДУ)

№	Зміст показника	Формула розрахунку	Умовні позначення
1	2	3	4
1	Масштаб СДУ з точки зору результатів його діяльності	$K_{ДВ} = D_{СДУ}/D_{ЕК}$ ( $K_3$ )	$K_{ДВ}$ – питома вага доданої вартості СДУ у доданій вартості, що створена і реалізована в країні. $D_{СДУ}$ – додана вартість, що створена і реалізована у СДУ у поточних цінах. $D_{ЕК}$ – додана вартість, що створена і реалізована в економіці країни у поточних цінах
2	Ресурсна міць СДУ економіки країни (ступінь поглинання ним робочої сили)	$K_{ЗАЙН} = L_{СДУ}/L_{ЕК}$ ( $K_1$ )	$K_{ЗАЙН}$ – питома вага зайнятих у СДУ в загальній кількості зайнятих; $L_{СДУ}$ – кількість зайнятих у СДУ; $L_{ЕК}$ – загальна чисельність зайнятих в економіці країни
3	Рушійні можливості СДУ (довгостроковий потенціал)	$K_{ІНВ} = I_{СДУ}/I_{ЕК}$ ( $K_5$ )	$K_{ІНВ}$ – питома вага інвестицій СДУ у сукупних інвестиціях в економіку країни; $I_{СДУ}$ – інвестиції СДУ у економіку країни; $I_{ЕК}$ – загальний обсяг інвестицій в економіку країни
4	Внесок СДУ в економічний розвиток країни	$K_{ІНТЕГ} = (K_{ДВ} + K_{ЗАЙН} + K_{ІНВ}) / 3$	$K_{ІНТЕГ}$ – інтегральний показник питомої ваги СДУ

Джерело: розробка авторів на основі [4, ст.8.; 5,ст. 78-83 ; 6 ст.321;]

Показники  $K_{ДВ}$ ,  $K_{ІНВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$ , розраховані за формулами 1-3 (табл.1), наведені в табл. 2. Проаналізуємо динаміку кожного з наведених показників. Для проведення аналізу складемо дві таблиці, які відображають країни ОЕСР з найбільшими і найменшими значеннями показників  $K_{ДВ}$ ,  $K_{ІНВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$ . (табл. 3 і табл.4), що означають відносно найбільші та найменші масштаби СДУ цих країн.

Визначимо країни з найбільшими значеннями часткових показників як «групу лідерів», а з найменшими – як «групу аутсайдерів». До груп лідерів за кожним частковим показником входять шість країн ОЕСР з відносно найбільшими масштабами СДУ (табл. 3), а в групі аутсайдерів – шість країн з відносно найменшими масштабами СДУ (табл. 4).

Аналіз даних таблиці 3 показав таке:

- У 2001 році Швеція входила до групи лідерів за усіма частковими показниками масштабу СДУ ( $K_{ДВ}$ ,  $K_{ІНВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$ ), Данія і Фінляндія – за двома показниками ( $K_{ДВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$ );
- У 2011 році група лідерів за двома показниками ( $K_{ДВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$ ) дещо розширилась. Крім Данії і Фінляндії до неї увійшли ще Швеція і Франція;
- За показником масштабу СДУ –  $K_{ЗАЙН}$  у 2001 та 2011 році група лідерів залишалась постійною – Норвегія, Данія, Швеція, Фінляндія, Франція і Угорщина;
- У 2001 та 2011 роках « постійними членами» групи лідерів за показником  $K_{ДВ}$  залишались Данія, Швеція і Фінляндія і Австралія, а за показником  $K_{ІНВ}$  – Люксембург і Польща.

Таблиця 2. Значення коефіцієнтів  $K_{ДВ}$ ,  $K_{ІНВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$  для країн ОЕСР, 2001 та 2011 р., %

№		2001 $K_{ДВ}$	2011 $K_{ДВ}$	2001 $K_{ІНВ}$	2011 $K_{ІНВ}$	2001 $K_{ЗАЙН}$	2011 $K_{ЗАЙН}$
1	Австралія	18.2	18.3	12.5	12.8	15.2	15.7
2	Австрія	12.4	15.5	4.9	12.8	12.0	16.7
3	Бельгія	14.9	15.9	9.0	10.0	17.3	17.3
4	Канада	14.6	16.6	12.8	20.2	17.2	17.7
5	Чилі	9.8	9.7	10.7	8.9	9.7	9.1
6	Чехія	13.1	13.0	12.2	15.4	13.3	12.9
7	Данія	22.4	22.9	9.3	17.2	29.8	29.9
8	Фінляндія	17.4	20.2	12.4	16.2	22.4	22.8
9	Франція	17.2	18.5	15.1	17.0	22.3	21.9
10	Німеччина	10.4	10.9	8.9	11.0	10.9	10.6
11	Греція	14.2	19.5	15.4	15.2	6.9	7.9
12	Угорщина	17.1	16.4	13.8	16.5	20.5	20.1
13	Ірландія	10.1	14.3	19.1	16.4	15.2	16.4
14	Італія	14.1	15.1	11.5	13.5	15.4	13.7
15	Японія	9.0	9.4	20.5	15.6	7.8	6.7
16	Корея	10.3	10.3	18.3	16.3	5.8	6.5
17	Люксембург	11.1	11.4	17.7	21.0	16.3	17.8
18	Мексика	11.3	9.1	7.0	12.5	11.2	9.0
19	Нідерланди	13.4	14.0	15.2	19.5	12.9	12.6
20	Нова Зеландія	10.8	13.3	11.6	16.6	10.1	9.7
21	Норвегія	17.2	18.1	14.1	15.7	29.9	30.5
22	Польща	16.0	14.7	16.5	26.8	9.6	9.7
23	Португалія	18.2	17.7	14.2	18.7	13.5	11.5
24	Словаччина	14.1	13.0	10.4	14.7	16.9	13.0
25	Іспанія	12.8	15.2	12.6	16.8	12.9	13.1
26	Швеція	20.7	20.1	16.0	18.6	28.7	26.0
27	Швейцарія	10.9	10.6	10.4	11.6	9.9	9.7
28	Велика Британія	12.4	13.6	8.6	18.0	18.2	18.3
29	США	20.0	14.4	13.3	20.9	14.7	14.4

Джерела: Розраховано за [ 7 ], [ 8 ], [9].

## ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

*Таблиця 3. Найбільші відносні масштаби СДУ країн ОЕСР за показниками  $K_{ДВ}$ ,  $K_{ІНВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$  у 2001 і 2011 роках, %.*

$K_{ДВ}$	$K_{ІНВ}$	$K_{ЗАЙН}$
Найбільші значення показників 2001		
1. Данія -22.4	1. Японія -20.5	1. 1.Норвегія -29.9
2. Швеція -20.7	2. Ірландія -19.9	2. 2.Данія -29.8
3. США -20.0	3. Корея -18.3	3. 3.Швеція -28.7
4. Австралія -18.2	4. Люксембург -17.7	4. 4.Фінляндія -22.4
5. Португалія -18.2	5. Польща -16.5	5. 5.Франція -22.3
6. Фінляндія -17.4	6. Швеція -16.0	6. 6.Угорщина -20.5
Найбільші значення показників 2011		
1.Данія -22.9	1.Польща -26.8	1.Норвегія-30.5
2.Фінляндія -20.2	2.Люксембург-21.0	2.Данія -29.9
3.Швеція-20.1	3. США -20.9	3.Швеція -26.0
4.Греція -19.5	4.Канада -20.2	4.Фінляндія -22.8
5.Франція -18.5	5. Нідерланди- 19.5	5.Франція -21.9
6.Австралія -18.3	6.Португалія-18.7	6.Угорщина-20.1

*Джерело: Розраховано за даними таблиці 2.*

*Таблиця 4. Найменші відносні масштаби СДУ країн ОЕСР за показниками  $K_{ДВ}$ ,  $K_{ІНВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$  у 2001 і 2011 роках, %.*

$K_{ДВ}$	$K_{ІНВ}$	$K_{ЗАЙН}$
Найменші значення показників 2001		
1. Японія -9.0	1.Австрія -4.9	1. Корея -5.8
2. Чилі -9.8	2. Мексика – 7.0	2.Греція -6.9
3. Ірландія -10.1	3. Велика Британія -8.6	3. Японія -7.8
4. Корея -10.3	4. Німеччина -8.9	4.Польща -9.6
5. Німеччина -10.4	5. Бельгія -9.0	5. Чилі -9.7
6. Швейцарія-10.9	6. Данія -9.3	6.Швейцарія -9.9
Найменші значення показників 2011		
1.Мексика -9.1	1.Чилі -8.9	1. Корея -6.5
2. Японія -9.4	2. Бельгія 10.0	2.Японія -6.7
3. Чилі – 9.7	3. Німеччина -11.0	3. Греція -7.9
4.Корея -10.3	4.Швейцарія -11.6	4. Чилі -9.1
5.Швейцарія -10.6	5. Мексика – 12.5	5. Н.Зеландія, Польща, Швейцарія -9.7
6. Німеччина -10.9	6.Італія -13.5	6.Німеччина -10.6

*Джерело: Розраховано за даними таблиці 2.*



Групи аутсайдерів за частковими показниками масштабу СДУ у 2001 та 2011 роках характеризуються більш постійним складом країн, що до них входять. За показником  $K_{ДВ}$  група аутсайдерів у 2011 році порівняно з 2001 роком фактично не змінилася (Японія, Корея, Чилі, Німеччина і Швейцарія - у 2011 році до цієї групи увійшла Мексика замість Ірландії).

У 2011 році порівняно з 2001 роком в групі аутсайдерів за показником  $K_{ІНВ}$  залишилися Німеччина і Бельгія. До складу групи аутсайдерів за показником  $K_{ЗАЙН}$  у 2001 та 2011 роках постійно входять Корея, Японія, Греція, Польща, Чилі і Швейцарія. У 2011 до групи аутсайдерів за трьома частковими показниками масштабу входили Чилі, Швейцарія та Німеччина, за двома показниками ( $K_{ДВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$ ) – Японія і Корея, за показниками  $K_{ДВ}$  і  $K_{ІНВ}$  – Мексика

У 2011 році порівняно з 2001 роком в групі аутсайдерів за показником  $K_{ІНВ}$  залишилися Німеччина і Бельгія. До складу групи аутсайдерів за показником  $K_{ЗАЙН}$  у 2001 та 2011 роках постійно входять Корея, Японія, Греція, Польща, Чилі і Швейцарія. У 2011 до групи аутсайдерів за трьома частковими показниками масштабу входили Чилі, Швейцарія та Німеччина, за двома показниками ( $K_{ДВ}$  і  $K_{ЗАЙН}$ ) – Японія і Корея, за показниками  $K_{ДВ}$  і  $K_{ІНВ}$  – Мексика.

За результатами аналізу часткових показників масштабів СДУ країн ОЕСР неможливо зробити остаточні висновки щодо їх ранжирування за масштабами розвитку цього сектора. Наприклад, можна припустити, що у 2011 році до групи країн ОЕСР з відносно найбільшими розмірами секторів державного управління можуть увійти Данія, Швеція, Фінляндія, Франція, а до групи країн з найменшими розмірами СДУ – Японія, Корея, Чилі, Швейцарія, Німеччина, Мексика.

Для макроекономічного аналізу розвитку СДУ країн – членів ОЕСР доцільно використати методику інтегральної оцінки масштабів СДУ, що відповідає міжнародній практиці (формула 4 в табл. 1). Відповідно до цього підходу враховуються два класичних макрофактори (праця та капітал (інвестиції)) та результат їх поєднання (випуск).

Показник  $K_{ІНТЕГР}$  є усереднена частка СДУ в економіці країни, у відсотках. Цей показник може змінюватись в межах від 0 (відсутність СДУ) до 100% (тотальний СДУ). Зменшення показника  $K_{ІНТЕГР}$  означає ослаблення позицій СДУ в економіці; збільшення  $K_{ІНТЕГР}$  означає підсилення ролі та участі СДУ. Результати розрахунків наведено у табл. 5. За даними таблиці 5 можна зробити певні висновки:

- в усіх країнах ОЕСР за період 2001-2011 рр., окрім Японії, Кореї та Чилі, зросли відносні масштаби СДУ, підсилилась їх роль в економіці країн;
- у 2001 р. найбільші за відносними масштабами СДУ мали такі країни ОЕСР (в дужках – значення інтегральної оцінки –  $K_{ІНТЕГР}$ ): Швеція (21.8), Данія (20.5), Норвегія (20.4), Франція (18.2), Фінляндія (17.4), США (16.0);
- у 2011 р. найбільші за відносними масштабами СДУ мали такі країни ОЕСР: Данія (23.3), Швеція (21.6), Норвегія (21.4), Фінляндія (19.7), Франція (19.1), Канада (18.2);
- у 2001 р. найменші за відносними масштабами СДУ мали такі країни ОЕСР: Мексика і Австрія (9.8), Німеччина і Чилі (10.1), Словаччина (10.3), Швейцарія (10.4);
- у 2011 р. найменші за відносними масштабами СДУ мали такі країни ОЕСР: Чилі (9.2), Мексика (10.2), Швейцарія і Японія (10.6), Німеччина (10.8), Корея (11.0).

Таблиця 5. Інтегральні оцінки відносних масштабів СДУ країн ОЕСР, %

№		$K_{INTEGR}$ – інтегральна оцінка 2001	$K_{INTEGR}$ – інтегральна оцінка 2011
1	Австралія	15.3	15.6
2	Австрія	9.8	13.0
3	Бельгія	13.7	14.4
4	Канада	14.9	18.2
5	Чилі	10.1	9.2
6	Чехія	12.9	13.8
7	Данія	20.5	23.3
8	Фінляндія	17.4	19.7
9	Франція	18.2	19.1
10	Німеччина	10.1	10.8
11	Греція	12.2	14.2
12	Угорщина	17.1	17.7
13	Ірландія	14.8	15.7
14	Італія	13.7	14.1
15	Японія	12.4	10.6
16	Корея	11.5	11.0
17	Люксембург	13.0	16.7
18	Мексика	9.8	10.2
19	Нідерланди	13.8	15.4
20	Нова Зеландія	10.8	13.2
21	Норвегія	20.4	21.4
22	Польща	14.1	17.1
23	Португалія	15.3	16.0
24	Словаччина	10.3	13.6
25	Іспанія	12.8	15.0
26	Швеція	21.8	21.6
27	Швейцарія	10.4	10.6
28	Велика Британія	13.1	16.6
29	США	16.0	16.6

**Висновки і пропозиції.** Визначення концепцій секторів і інституційних одиниць в Системі Національних Рахунків (СНР) дає можливість на їх основі визначити і розмежувати сектор державного управління і суспільний сектор. Виокремлення сектора державного управління як основи суспільного сектора дає можливість скласти повну послідовність його рахунків потоків і балансів активів і пасивів, формувати базу економічних показників для аналізу й оцінки результатів діяльності СДУ. Результати міжнародних співставлень структурних агрегатів СДУ доцільно використовувати для оцінки ефективності функціонування СДУ тої чи іншої країни у порівнянні з аналогічними секторами інших країн.

Співставлення відносних масштабів секторів державного управління країн ОЕСР за період 2001-2011 рр. показало зростання ролі СДУ в економіці країн цього угруповання.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Система национальных счетов 2008. – Европейская комиссия, Международный валютный фонд, Организация экономического сотрудничества и развития, Организация Объединенных Наций, Всемирный банк. – Нью-Йорк, 2012. – 764 с.
2. Руководство по статистике государственных финансов 2001 года. – Вашингтон. – МВФ, 2001. – 230 с.
3. Government Finance Statistics Manual 2014. – Washington, D.C.: IMF, 2014. – 446 p.
4. Длугопольський О.В. Політекономія публічного сектора: західні орієнтири / О.В.Длугопольський // Економічна теорія. – 2006. – № 2. – С. 3– 16.
5. Балацкий Е.В. Элементы экономики государственного сектора. – М.: Капитал, 2013. – 154 с.
6. Тенюх З.І. Методичні підходи до визначення масштабів державного сектора економіки / З.І. Тенюх // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.13. – С. 320 – 327.
7. National Accounts of OECD Countries, Volume II, Detailed Tables. – Paris. – OECD. – 2010. – 929 p.
8. Government at a Glance 2013.-Paris.-OECD. – 2013. – 196 p.
9. National Accounts of OECD Countries, Volume 2015 Issue 2, Detailed Tables. – Paris. – OECD. – 2015. – 320 p.

### REFERENCES

1. Systema natsionalnyh schetov 2008.- Yevropeyskaya komissiya, Mezhdunarodnyy valyutnyy fond, Organizatsiya ekonomicheskogo sotrudnichestva i razvitiya, Vsemirnyy bank. – Nyu-York, 2012. – 764 s.
2. Rukovodstvo po statistike gosudarstvennyh finansiv 2001 goda. – Vashington. – MVF, 2001. – 230.
3. Government Finance Statistics Manual 2014. – Washington, D.C.: IMF, 2014. – 446 p.
4. Dlugopolskyi O.V. Politekonomia publicnogo sektora: zahidni orientiri / O.V. Dlugopolskyi / Ekonomichna teoria. – 2006. – № 2. – I.3-16.
5. Balackiy E.V. Elementi ekonomiki gosudarstvennogo sektora. – M.: Kapital, 2013. – 154 s.
6. Tenuh Z.I. Metodichni pidhodi do viznahenniy mashtabov dergavnogo sektoru ekonomiki / Z.I. Tenuh // Naukovy vesnik NLTU Ukraini. – 2013. – vip. 23.13. – S. 320-327.
7. National Accounts of OECD Countries, Volume II, Detailed Tables. – Paris. – OECD. – 2010. – 929 p.
8. Government at a Glance 2013. – Paris. – OECD. – 2013. – 196 p.
9. National Accounts of OECD Countries, Volume 2015 Issue 2, Detailed Tables. – Paris. – OECD. – 2015. – 320 p.